

استفاده از HPLC برای تعیین قندهای سه واریته سیب زمینی: کوزیما، دراگا و فولوا در طول نگهداری و اثر این قندها بر روی رنگ خلال‌های نیمه سرخ شده

حبیب ... میرزایی^۱، فتح ... بلداجی^۱، شهرام دخانی^۲

^۱دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان؛ ^۲دانشگاه صنعتی اصفهان

تاریخ دریافت: ۸۱/۷/۲۰؛ تاریخ پذیرش: ۸۳/۵/۵

چکیده

در این تحقیق، میزان گلوکز، فروکتوز و ساکارز محتوی واریته‌های سیب زمینی خام در زمان‌های صفر (تازه)، یک، دو و سه ماه نگهداری در دمای ۴ درجه سانتی‌گراد با استفاده از دستگاه کروماتوگرافی مایع، با کارایی بالا (HPLC) تعیین و مشخص گردید که در طول مدت نگهداری، میزان سه قند مذکور بخصوص گلوکز و فروکتوز موجود در واریته‌های کوزیما، دراگا و فولوا افزایش یافته است، و بطوریکه واریته کوزیما در زمان نگهداری صفر (تازه) به ترتیب دارای کمترین مقدار قندهای گلوکز و فروکتوز است ولی همین واریته از میزان قند ساکارز، تفاوت معنی‌داری ($P > 0.01$) نداشت. با توجه به نتایج به دست آمده از این آزمایش، تفاوت معنی‌داری بین واریته‌های فولوا و دراگا از نظر میزان گلوکز و فروکتوز ملاحظه نگردید ($P > 0.01$)، اما هنگامیکه واریته کوزیما با دو واریته دیگر مقایسه گردید تفاوت معنی‌داری در میزان قند‌های گلوکز و فروکتوز آن مشاهده شد ($P < 0.01$). نتایج این آزمایش با توجه به آزمون آماری فاکتوریل نشان داد که واریته کوزیما، واریته مطلوبی برای تولید خلال نیمه سرخ شده سیب‌زمینی به شمار می‌آید.

واژه‌های کلیدی: گلوکز، فروکتوز و ساکارز

۵۳

مقدمه

معمولاً خلال‌های سیب‌زمینی منجمد شده خوش رنگ‌تر از خلال‌های سیب‌زمینی تازه برداشت شده می‌باشند. از آنجا که رنگ خلال، ارتباط تنگاتنگی با غلظت قندهای موجود در سیب‌زمینی دارد، بنابراین مدت زمان نگهداری بخصوص نگهداری در دمای پائین بویژه زیر ۴ درجه سانتی‌گراد موجب می‌شود که خلال‌های نیمه سرخ شده دارای رنگ تیره باشند (فولر^۱، ۱۳۶۳؛ مید^۲، ۱۳۴۱؛ اسمیت^۳، ۱۳۵۶).

اگرچه برخی از ارقام سیب‌زمینی به تغییرات شرایط نگهداری به آسانی پاسخ نمی‌دهند ولی با این حال گونه‌هایی نیز وجود دارند که بسته به شرایط نگهداری بخصوص نسبت به دما و مدت زمان نگهداری (برای مثال، در دمای ۱۸ درجه سانتی‌گراد یا بیشتر در مدت زمان نگهداری یک تا سه هفته یا بیشتر) حساسیت نشان داده و این تغییرات موجب می‌شود که میزان قندهای محتوی آنها بطور قابل توجهی کاهش پیدا کند (لسینکا^۴، ۱۳۶۸؛ لامبو^۵، ۱۳۶۴؛ میها^۶، ۱۳۴۹ و مولر^۷، ۱۳۶۱).

4- Lisinska & Leszcyanski
5- Lumbou
6- Miha
7- Muller

1- Fuller
2- Mid
3- Smith

سيب زمينى نگهدارى شده در دماى 4 درجه سانتى گراد به مدت 3 ماه مى باشد.

مواد و روش ها

الف- واريته هاى مورد آزمون: اين واريته ها شامل كوزيما، دراگا و فولوا بود كه از طرف مسئولين مزرعه شركت كشت و صنعت گرگان براى انجام آزمون ها اختصاص داده شده بود.

ب- روش تهيه نمونه: ابتدا سيب زمينى ها را رنده كرده، سپس 50 گرم آن در داخل شيشه ساعت وزن گرديد، بوسيله نمونه را با به 100 ميلي ليتر آب مقطر، داخل مخلوط كن انتقال داده و عمل اختلاط به مدت دو دقيقه انجام شد. بعد از آن در ارلن تحت خلاء كه به پمپ وصل بود ابتدا كاغذ صافى گذاشته و نمونه صاف شد، بخش صاف شده را در لوله سانترفوژ ريخته و به مدت 30 دقيقه با سرعت 5000 دور در دقيقه سانترفوژ گرديد. پس از اتمام عمل سانترفوژ، قسمت رويى نمونه به نسبت 1 به 10 با آب مقطر رقيق شد. نمونه رقيق شده در داخل شيشه درب دار مخصوص نگهدارى گرديده و در موقع مناسب از فيلتر 0/45 ميكرون ميلى پور عبور داده شد.

ج- تعيين مقدار فندهاى محتوى سيب زمينى: براى تعيين مقدار و نوع قند، معمولاً روش HPLC بر روش هاى شيميايى ترجيح دارد. بنابراين، در اين تحقيق با استفاده از ستون تجزيه فندها از نوع SCR-101 N ابعاد 300x7/9 ميلي متر و سيستم فاز متحرك مورد استفاده آب مقطر دو بار تقطير شد، منوساكاريدهاى گلوکز، فروكتوز و دي ساكاريد ساكارز بطور مجزا و دقيق تعيين شدند. ديگر مشخصات HPLC شامل دتكتور FID⁴ سرعت فاز متحرك در ستون 0/7 ميلي ليتر در دقيقه، حساسيت برابر 6، سرعت چارت برابر 5 ميلي ليتر در دقيقه و درجه

همچنين در اين ارتباط گزارش شده كه نگهدارى سيب زمينى رقم راست برنيك¹ در دماى 7 درجه سانتى گراد و تهويه انبار نگهدارى نه تنها از ضايعات جلوگيرى مى كند بلكه از غلظت فندها نيز مى كاهد (ميرزايى، 1379؛ بودنار²، اوينگ³، 1367 و اسميت، 1356).

دخانى گزارش كرده است اگرچه ساكارز قندى غير احياء كننده است و بطور مستقيم در تيره رنگ شدن چيپس دخالتى ندارد ولى چون پس از برداشت، احتمالاً مقدار آن در غده سيب زمينى افزايش مى يابد پس ممكن است بطور غير مستقيم، در تيره رنگ شدن چيپس مؤثر واقع شود (دخانى، 1366 و دخانى، 1367).

در همين زمينه ليسينكا ولزنيسكى (1989) نيز بيان كردند كه وجود گلوکز و فروكتوز، حتى به مقدار كم در ماده خشك (2/0 درصد) باعث تيره شدن رنگ چيپس مى شود و با نگهدارى سيب زمينى در دماى 4 درجه سانتى گراد، مقدار فندهاى احياء كننده، افزايش يافته در نتيجه واكنش ميلارد (قهوه اى شدن غير آنزيمى) با شدت بيشترى انجام مى شود.

در اين تحقيق، سه واريته سيب زمينى مورد مصرف در كشور انتخاب و ميزان تغييرات فندهاى گلوکز، فروكتوز و ساكارز در طول زمان انباردارى تعيين شد. همچنين در اين آزمون رنگ خلال هاى توليدى از اين سيب زمينى ها از طريق تست بينايى به عنوان يك معيار كيفى مشخص گرديد. البته در اين رابطه فولر (1984) تحقيقاتى بر روى واريته هاى بومى آلمان انجام داده و بر تغييرات رنگ خلال در اثر انباردارى تاكيد كرده است. همچنين لامبو (1985) تبخير و رطوبت تغييرات قند سيب زمينى را در اثر انباردارى مورد بررسى قرار داد و به اين نتيجه رسيد كه دماى 4 درجه سانتى گراد بيشترين تأثير را بر روى تغييرات قند و رنگ سيب زمينى دارد.

هدف از اين تحقيق، بررسى ميزان تغييرات فندهاى گلوکز، فروكتوز و ساكارز موجود در سه واريته

54

4- Millipore
5- Flame Ionized Detector

1- Rast berick
2- Bwdnar
3- Ewing

حرارت مورد استفاده ۶۰ درجه سانتی گراد می‌باشند (دخانی، ۱۹۸۸).

برای تجزیه و تحلیل آماری از روش فاکتوریل و از نرم افزار SAS^۱ استفاده شد.

رنگ خلال‌ها با استفاده از دستگاه اکترون^۲ مدل LS ساخت آمریکا اندازه‌گیری شد.

نتایج و بحث

در این تحقیق نتایج به دست آمده از منحنی‌های استاندارد فندهای ساکارز، فروکتوز و گلوکز و نیز کروماتوگرام مربوط به واریته کوزیما در حالات استاندارد و در یک ماه اول نگهداری، در ۴ درجه سانتی‌گراد تعیین شده است. همچنین ملاحظه شد زمان ماندگاری فروکتوز بیش از فندهای گلوکز و ساکارز می‌باشد و کمترین زمان ماندگاری مربوط به قند گلوکز می‌باشد.

مقدار فندهای گلوکز، فروکتوز و ساکارز و میانگین سه واریته سیبزمینی کوزیما، دراگا و فولوا (گرم قند

درصد گرم ماده خشک) طی سه ماه انبارداری در دمای ۴ درجه سانتی‌گراد و رطوبت نسبی ۸۵ درصد با میانگین سه تکرار در جدول ۱ نشان داده شده است.

مقدار این فندها در طول زمان نگهداری در دمای پائین افزایش قابل توجهی می‌یابند و میزان افزایش فندهای گلوکز و فروکتوز در زمان‌های صفر تا سه ماه نگهداری، به مراتب بیش از قند ساکارز می‌باشد. تحقیقات دخانی (۱۳۶۶) نیز مؤید این نتیجه است. جدول ۱ همچنین میانگین فندهای گلوکز، فروکتوز و ساکارز را برای واریته‌های نگهداری شده در دمای ۴ درجه سانتی‌گراد نشان می‌دهند. همانطور که مشاهده می‌شود مقدار فندهای گلوکز و فروکتوز موجود در واریته کوزیما با واریته‌های فولوا و دراگا تفاوت معنی‌داری را نسبت به هم نشان می‌دهند، با توجه به آنالیز آماری و آزمون دانکن واریته کوزیما با داشتن گلوکز و فروکتوز کمتر، کیفیت بهتری دارد (جدول‌های ۱، ۲ و ۳).

جدول ۱- مقدار و میانگین گلوکز، فروکتوز و ساکارز سه واریته سیبزمینی کوزیما، دراگا و فولوا (گرم قند در صد گرم ماده خشک) طی سه ماه انبارداری در دمای ۴ درجه سانتی‌گراد و رطوبت ۸۵ درصد با استفاده از HPLC.

رقم	گلوکز				فروکتوز				ساکارز						
	۰	۱	۲	۳	میانگین	۰	۱	۲	۳	میانگین	۰	۱	۲	۳	
کوزیما	۰/۰۳۹	۰/۰۴۹۰	۰/۰۶۸۷	۰/۰۹۶۵	۰/۰۸۰۶a	۰/۰۴۷۲	۰/۰۵۳۱	۰/۰۶۹۱	۰/۰۹۲۳	۰/۰۸۱۶a	۰/۰۴۲۸	۰/۰۶۲۵	۰/۰۷۳۴	۰/۰۸۰۳	۰/۰۸۰۴a
دراگا	۰/۰۴۸	۰/۰۴۴۶	۰/۰۸۶۹	۱/۰۵۲۳	۰/۰۷۲۶a	۰/۰۵۶۱	۰/۰۴۷۲	۰/۰۸۱۹	۱/۰۵۸۴	۰/۰۷۳۳a	۰/۰۴۶۲	۰/۰۷۱۴	۰/۰۹۲۴	۱/۰۱۱۵	۰/۰۷۰۰a
فولوا	۰/۰۵۷	۰/۰۵۱۶	۰/۰۹۲۵	۱/۰۷۲۴	۰/۰۴۳۵b	۰/۰۵۸۳	۰/۰۵۶۲	۰/۰۹۷۳	۱/۰۶۷۲	۰/۰۶۵b	۰/۰۴۹۵	۰/۰۷۲۸	۰/۰۸۳۴	۱/۰۰۸	۰/۰۶۷۲a

اعدادی که حروف یکسان هستند فاقد اختلاف معنی‌دار و اعدادی که واجد حروف متفاوت هستند تفاوت معنی‌دار را در سطح ۱ درصد دارا می‌باشند.

جدول ۲- میانگین‌های میزان گلوکز محتوی واریته‌های سیبزمینی نگهداری شده در دمای ۴ درجه سانتی‌گراد به مدت سه ماه.

واریته	میزان گلوکز (میلی‌گرم در صد گرم ماده خشک)	آزمون دانکن (سطح ۱ درصد)
فولوا	۰/۸۰۶	A
دراگا	۰/۷۲۶	A
کوزیما	۰/۴۳۵	B

1 - Statistical Analysis Software
2 - Agtron

جدول ۳- میانگین‌های میزان فروکتوز محتوی واریته‌های سیب‌زمینی نگهداری‌شده در دمای ۴ درجه سانتی‌گراد به مدت سه ماه.

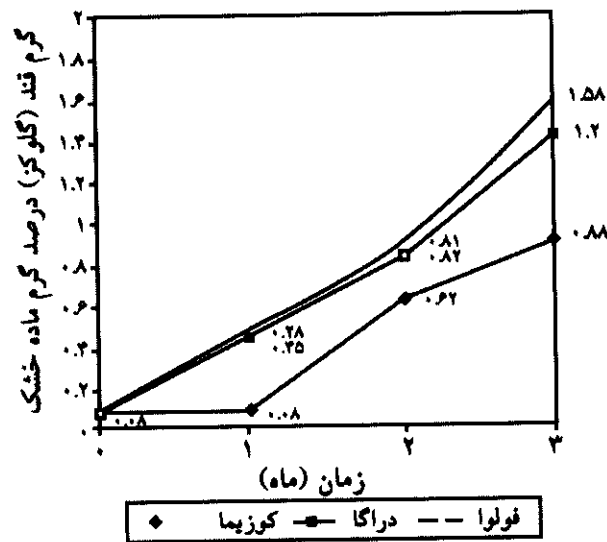
واریته	میزان فروکتوز (میلی‌گرم در صد گرم ماده خشک)	آزمون دانکن (سطح ادرصد)
فولوا	۰/۸۱۶	A
دراگا	۰/۷۳۳	A
کوزیما	۰/۰۶۵	B

مشابه این نتایج توسط لیسینسکا برای واریته‌های بومی لهستان نیز به اثبات رسیده است (لیسینسکا و لژینسکی، ۱۹۸۹).

مقدار تولید قند فروکتوز در واریته‌های سه‌گانه مورد آزمایش، در شکل ۲ نشان داده شده است. مقدار تولید این قند در واریته کوزیما ثابت، ولی تولید آن در دو واریته دیگر یعنی فولوا و دراگا به مقدار قابل توجهی افزایش پیدا کرده است. در این راستا، فولور (۱۹۸۴) برای واریته‌های دیگر سیب زمینی به نتایج مشابه رسیده است.

همانطور که در جدول‌های ۱ و ۴ نشان داده شده است بین نمونه‌ها تفاوت معنی‌داری از نظر مقدار ساکارز با توجه به نوع آزمون آماری فاکتوریل وجود ندارد. مقدار قند گلوکز موجود در سه واریته مورد آزمایش، در طول مدت نگهداری افزایش قابل توجهی رخ داده است. باز در همین رابطه، نوسانات میزان گلوکز در واریته کوزیما در ماه اول نگهداری ناچیز ولی در ماه‌های دوم و سوم که احتمالاً واکنش هیدرولیز در نشاسته یا ساکارز صورت گرفته است، مقدار گلوکز موجود خلال‌ها نیز افزایش پیدا کرده است (شکل ۱).

۵۶

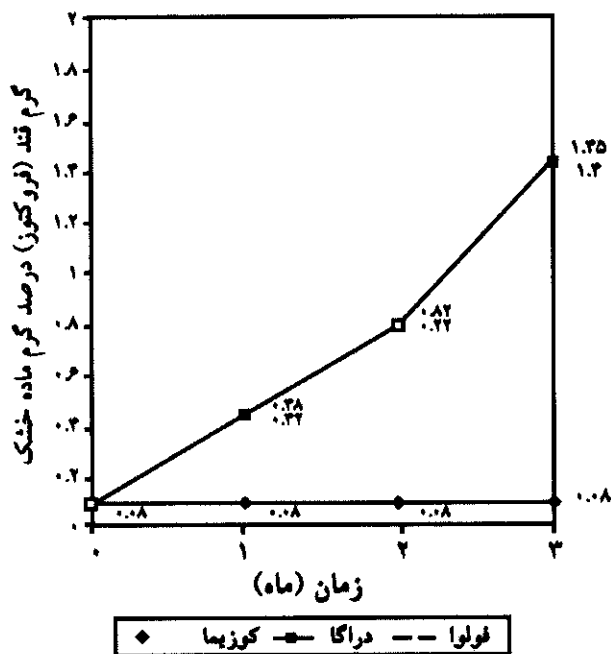

شکل ۱- تغییرات میزان قند گلوکز در سه واریته کوزیما، دراگا و فولوا در طی سه ماه انبارداری در دمای ۴ درجه سانتی‌گراد تجزیه و محاسبه شده با روش HPLC.

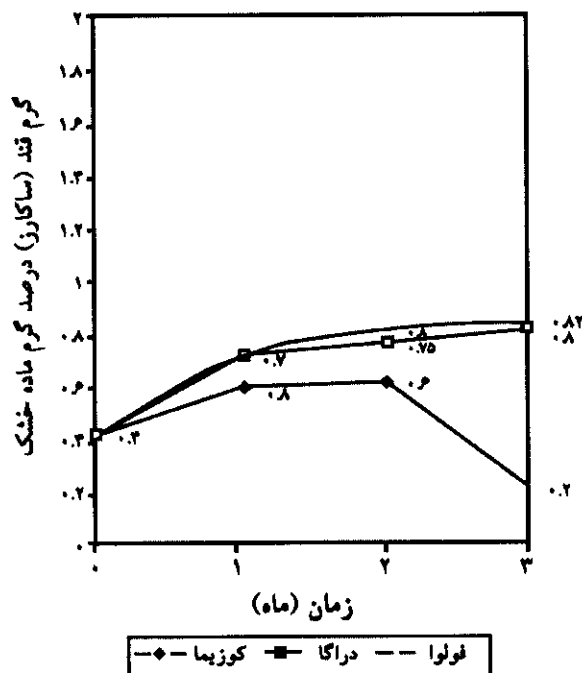
جدول ۴ - میانگین‌های میزان ساکارز محتوی واریته‌های سیب‌زمینی نگهداری‌شده در دمای ۴ درجه سانتی‌گراد به مدت سه ماه.

واریته	میزان ساکارز (میلی‌گرم در صد گرم ماده خشک)	آزمون دانکن (سطح ۱ درصد)
فولوا	۰/۸۰۴	A
دراگا	۰/۷۷۰	A
کوزیما	۰/۶۷۲	A

شکل ۲- تغییرات میزان قند فروکتوز سه وارسته کوزیما، دراگا و فولوا در طی سه ماه انبارداری در دمای ۴ درجه سانتی گراد تجزیه و محاسبه شده با روش HPLC.

شکل ۳- تغییرات میزان قند ساکاروز سه وارسته کوزیما، دراگا و فولوا در طی سه ماه انبارداری در دمای ۴ درجه سانتی گراد تجزیه و محاسبه شده با روش HPLC.

بنابراین تفاوت معنی داری بین واریته‌های فولوا و دراگا از نظر مقدار گلوکز و فروکتوز مشاهده نشد اما بین واریته کوزیما با دو واریته دیگر یعنی فولوا و دراگا این تفاوت در گلوکز و فروکتوز مشاهده می‌شود، پس نتیجه گرفته می‌شود که واریته کوزیما با داشتن قند احیاء کننده کمتر (گلوکز و فروکتوز) جهت تهیه خلال نیمه‌سرخ شده سیب‌زمینی، مناسب‌ترین واریته از نظر مقدار قند است.

سیاسگزاری

بدینوسیله از آقایان دکتر رضا شکرانی مدیر محترم گروه صنایع غذایی، مهندس بهمن بهرامی کارشناس محترم دانشگاه صنعتی اصفهان بخاطر مساعدت و همکاری در این تحقیق قدردانی و تشکر می‌شود.

میزان تغییرات قند ساکارز برای سه واریته سیب‌زمینی در شکل ۳ نشان داده شده است، همانطوری که ملاحظه می‌شود مقدار قند مذکور در واریته‌های فولوا و دراگا بیشتر از واریته کوزیما می‌باشد ولی در ماه‌های دوم و سوم نگهداری کاهش قند ساکارز در واریته کوزیما بسیار چشمگیر است.

نتایج به دست آمده در شرایط این آزمایش نشان داد که میانگین فندهای گلوکز، فروکتور و ساکاروز محتوی سه واریته سیب‌زمینی کوزیما، دراگا و فولوا به ترتیب:

گلوکز ۰/۰۴۳۵، ۰/۷۲۶، ۰/۸۰۶

فروکتوز ۰/۰۶۵، ۰/۷۳۳، ۰/۸۱۶

ساکارز ۰/۰۷۷۰/۶۷۲، ۰/۰۸۰۴ می‌باشد.

منابع

۱. دخانی، ش. ۱۳۶۶. تهیه چپس از سیب‌زمینی بومی اصفهان و مطالعه در کیفیت و طول عمر آن. گزارش علمی شماره ۱۰۱، دانشگاه صنعتی اصفهان. ۱۹ صفحه.
۲. میرزایی، ح. ۱۳۷۹. بررسی برخی از ویژگی‌های فیزیکی-شیمیایی نوع و جذب روغن بر روی خلال نیمه‌سرخ کرده سه واریته سیب‌زمینی استان گلستان در طول تهیه و زمان ماندگاری. پایان‌نامه دکتری صنایع غذایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، ۱۴۷ صفحه.
3. Bwdnar, R. 1993. Process for preparing microwaveable french fried potatoes, U.S. Patent 19, 425-439 .
4. Dokhani, S-sh., and B. Oorical. 1988. HPLC analysis of sugars in raw and processed potatoes, IRAN Agric. Res. 7 : 23-37 .
5. Ewing, E. 1988. Optimized blast freezing of potato products, Am. Potato J. 58, 633-645.
6. Fuller, T. 1984. Factors influencing the relationships between reducing sugar and fry colours of potato tubers of cv. record. J. Food Tech. 19 : 450- 457.
7. Myde , R.B., and C. Waik. 1962. A potato seedling . that chips from cold storage with out condition Am. potato. J. 39: 266-270.
8. Lisinska, G.W. Leszeynski. 1989. Potato science and technology . poland. 391 pp .
9. Lumbou, M. G. 1985. Effects of curing storage and dehydration on the sugars, Food Tech. 23: 826-830.
10. Miha, B. 1970. Process for making a starch coated potato product, Potato Res. 18 : 562-572 .
11. Muller, T. 1982. Sugar accamulation in portions of plant at low temperature, landw. Jahvb, 11: 751-858.
12. Smith, O. 1977. Potatoes production storing processing. Red Westport. 776 pp.
13. Wismer, W.V. 1995. Low temperture sweeting in roots and tubers. Horticultural Reviews 17 : 203-231.

Using HPLC to determine the amount of sugar in three varieties of potato: cosima, draga and folva, during storage, and the effect of these sugars on the color of partially french fried potatoes

H. Mirzai¹, F. Boldaji¹ and Sh. Dokhani²

¹Department of Food Science and Technology, Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources, ² Department of Food Science and Technology, Isfahan Technical University, Iran.

Abstract

In this study, HPLC was used to determine the amount of glucose, fructose and sucrose content of varieties of row potatoes, stored at zero (fresh), 1, 2 and 3 months of periods at 4C. During the storage periods, the amount of these sugars, particular, glucose and fructose content of varieties of Cosima, Draga and Folva were increased. At zero storage period, Cosima contained lowest amount of glucose and fructose but sucrose content of this same variety showed no significant ($p>0.01$) difference. Considering the results obtained in this experiment, no significant difference ($p>0.01$) in glucose and fructose were noticed between Folva and Draga accordingly. But when Cosima variety compared to other two varieties, a significant difference in the amount of glucose and fructose were noticed among them ($p<0.01$). The results of this experiment showed that Cosima is a desirable Variety for producible partially fried potato with attention to factorial statistical test.

Keywords: Glucose; Fructose; Sucrose

